

A szolidaritás és a fenyegetettség a földrajzi mobilitás kontextusában, Németországban élő magyarokkal készült online adatfelvétel és interjúk alapján

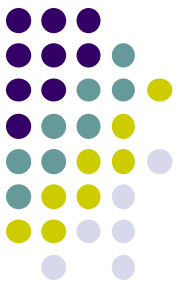
Feischmidt Margit és Zakariás Ildikó

Mobilitás és immobilitás a magyar társadalomban az MTA Kiválósági Együtműködési Program Mobilitás Kutatási Centrum elnevezésű projektjének 2018. június 21-i nyitókonferenciája .

Kutatási kérdések, háttér

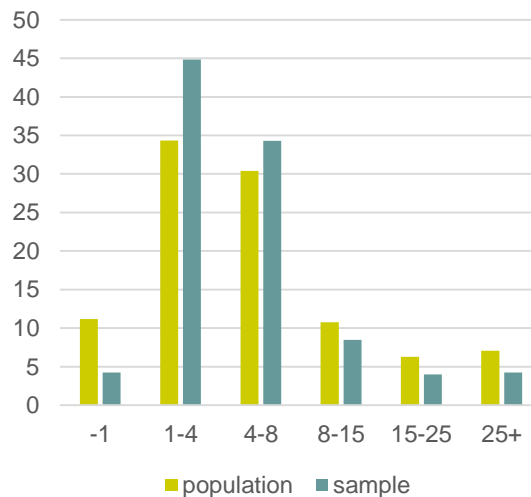
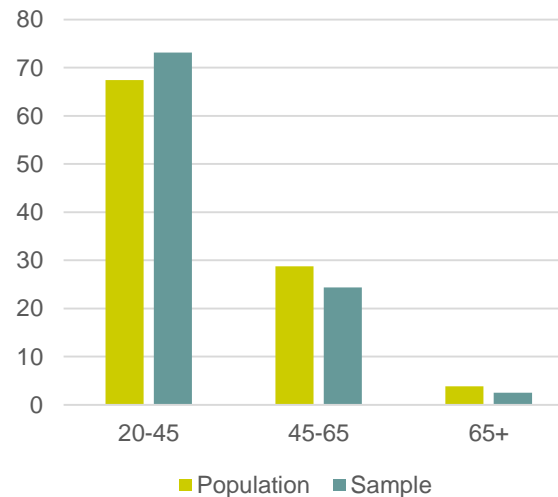
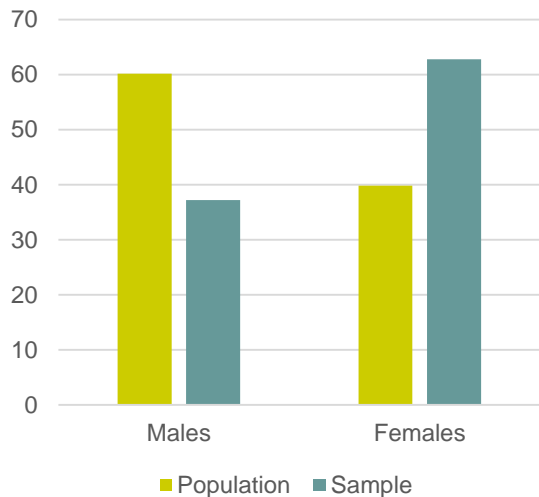
- Kontextus: a németországi magyarok migrációs tapasztalatai, strukturális helyzete, mobilitása, transznacionális kötődései, a vándorlással kapcsolatos szubjektív élmények.
- Hogyan függ össze a németországi magyarok migrációs tapasztalata a nemzetközi vándorlás egyéb formáihoz való viszonytal? Hogyan függ össze az utóbbi években Németországba érkező menekültekhez való viszonytal?
- Mennyiben válhatnak a migráció során szerzett tapasztalatok a menekültekkel való szolidaritás alapjává? Mennyiben válnak a menekültek az erőforrásokért való versengésben legyőzendő versenytársakká?
- Hogyan hat minderre a németországi magyarok többes-transznacionális – beágyazottsága, a különféle politikai diskurzusoknak való párhuzamos kitettség?
- Nowicka et al., 2016: Németországi lengyelek (Berliner Institut für Empirische Integrations und Migrationsforschung)
- Papp Z. – Kováts, 2016, Angliai magyarok kutatás
- Kevert módszertan: kvantitatív kérdőíves adatfelvétel + kvalitatív félig-strukturált interjúk

Kvantitatív adatfelvétel

- Célpopuláció:
 - 18 éves vagy idősebb,
 - Magyarországon élt legalább 5 évet, és beszél magyarul
 - Jelenleg Németországban él, vagy idejének legalább felét ott tölti
- Mintavétel:
 - 1. fázis: németországi magyarok nyilvános facebook-csoportjaiból lista
 - 2. fázis: adminisztrátoron keresztül vagy saját csoporttagság kezdeményezése után posztolni a kérdőívet
 - 120 csoport, 100 - 100.000 fő tagság. Posztolva ebből: 70-ben.
 - Adatgyűjtés ideje: 2017 Június-augusztus.
 - Kiegészítő kísérleti fázis: facebook-hirdetés (tartózkodási hely és nyelvhasználat alapján).
 - Mintanagyság: 639 fő

Minta és keret eltérései az AZR statisztikái (Ausländerzentralregister) alapján

Migrációs tapasztalatok és mobilitás hatása a menekültekhez való viszonyra

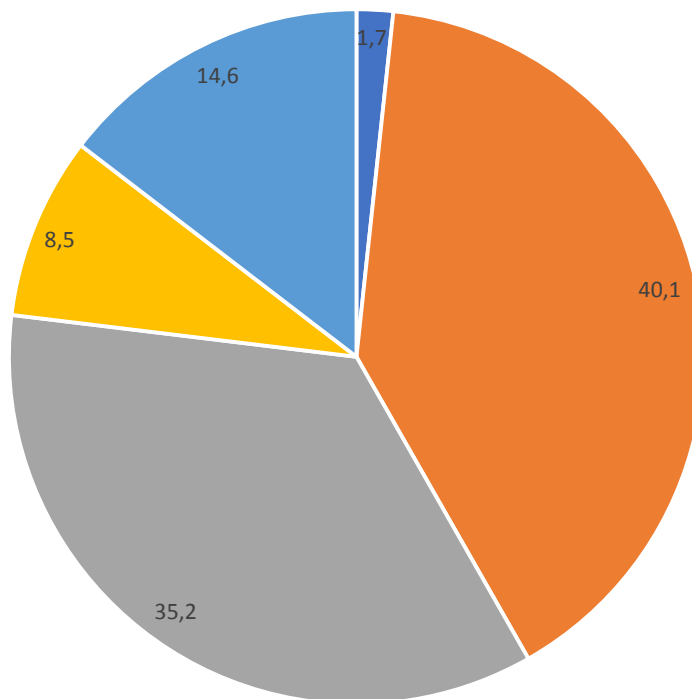

- Strukturális helyzet és társadalmi mobilitás a migráció kontextusában:
 - Migráció motivációi
 - iskolai végzettség
 - munkaerőpiaci helyzet
 - iskolázottság - jelenlegi munkaerőpiaci helyzet megfelelése
 - strukturális tényezőkkel való elégedettség
 - elégedettség változása a migráció előtt – után
- (Transznacionalitás – többes beágyazottság mintázatai)

- Menekültekre irányuló attitűdök, cselekvések:
 - A szolidaritás és a biztonságosítás különféle érvei
 - A menekültek azonnali, humanitárius civil segítségéhez való viszonyulás
 - A hosszútávú befogadás iránti attitűdök
 - Cselekvések: önkéntes segítség, fizetett munka végzése

A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége

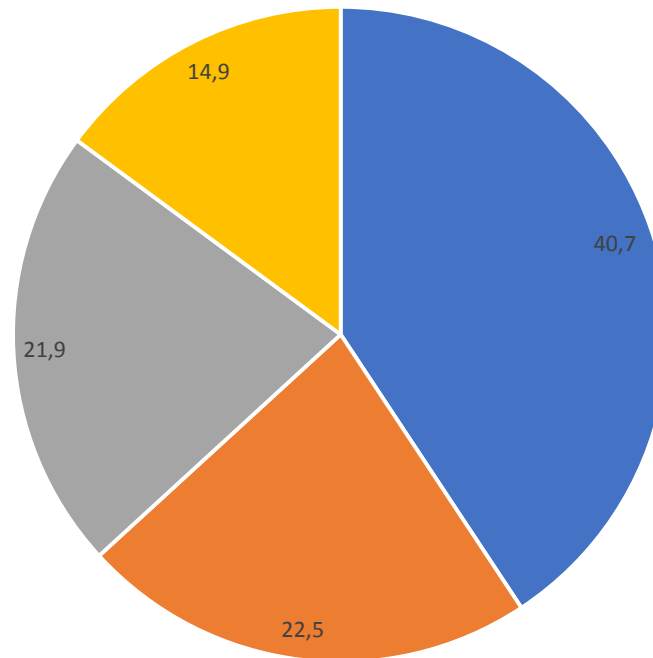

■ általános iskola ■ szakmunkásképző, szakközépiskola, gimnázium ■ főiskola, egyetem ■ posztgraduális (másoddiploma, PhD) ■ Hiányzó adat

A migráció motivációi – “Miért jött el Magyarországról?” (nagyon vagy inkább fontos...)

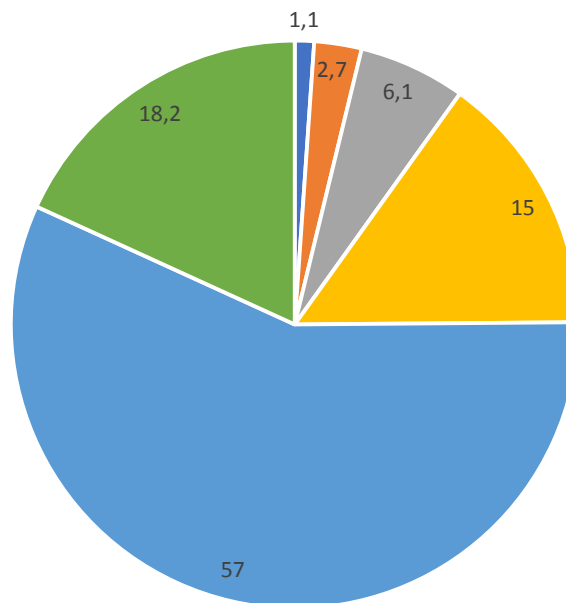

Dolgozik-e Németországban + ez a munka mennyiben felel meg a végzettségének?

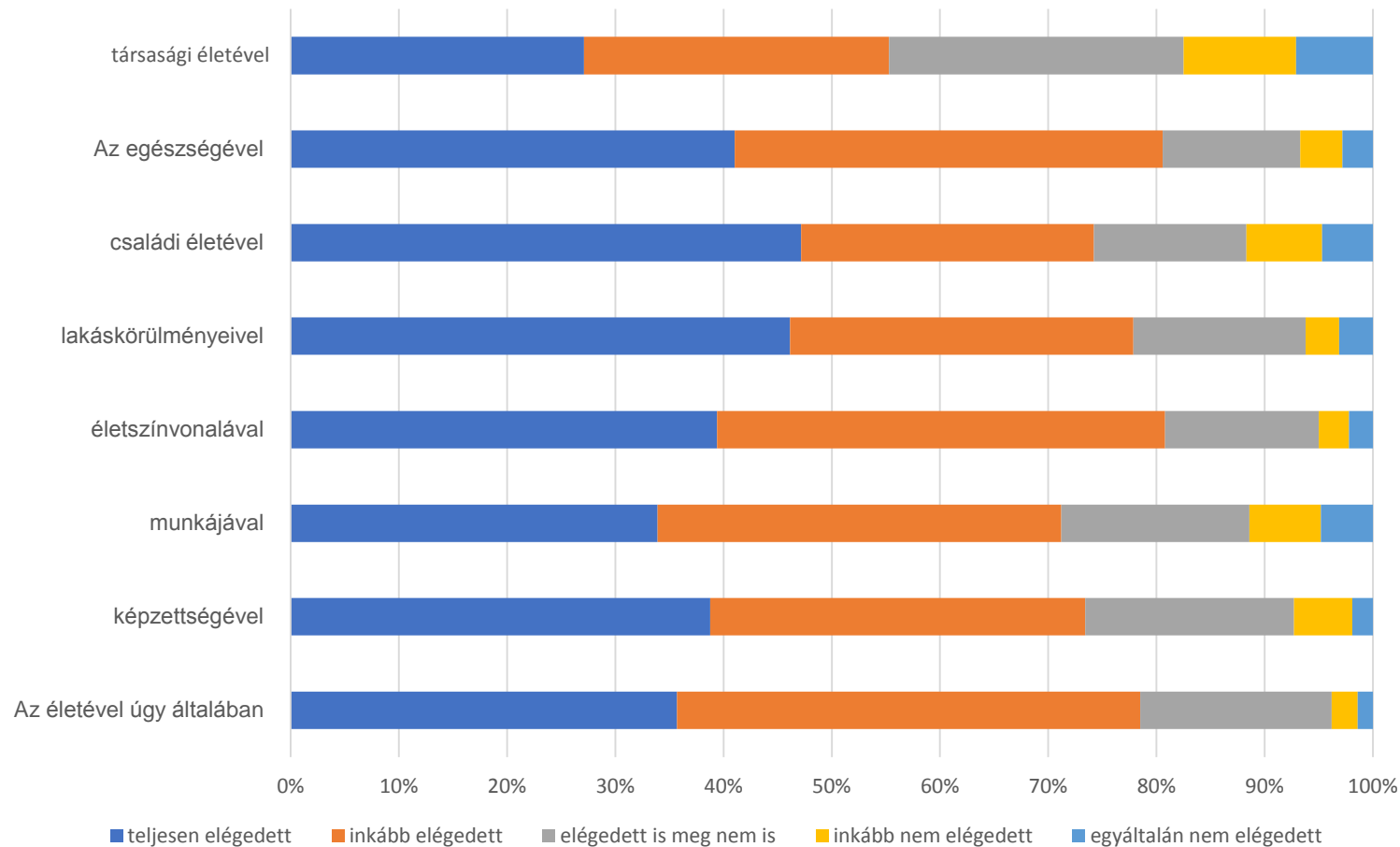
■ Teljesen megfelel ■ Részben megfelel ■ Egyáltalán nem felel meg ■ Nem dolgozik

Ha össze kéne hasonlítani jelenlegi életét azzal, amikor még csak Magyarországon élt, mit mondana?

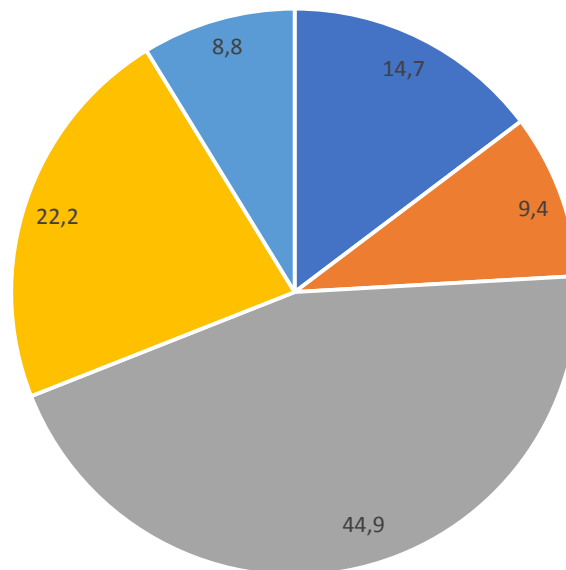
- Most összességében sokkal rosszabb, mint amikor csak Magyarországon élt.
- Most valamivel rosszabb, mint amikor csak Magyarországon élt.
- Nincs számottevő különbség.
- Most valamivel jobban megy a sora, mint amikor csak Magyarországon élt.
- Most összességében sokkal jobban megy a sora, mint amikor csak Magyarországon élt.
- Hiányzó adat

Elégedettség:

Mit kellene tenni azokkal, akik a közelkeleti háborúk elől menekülnek és Magyarországtól menedéket kérnek?

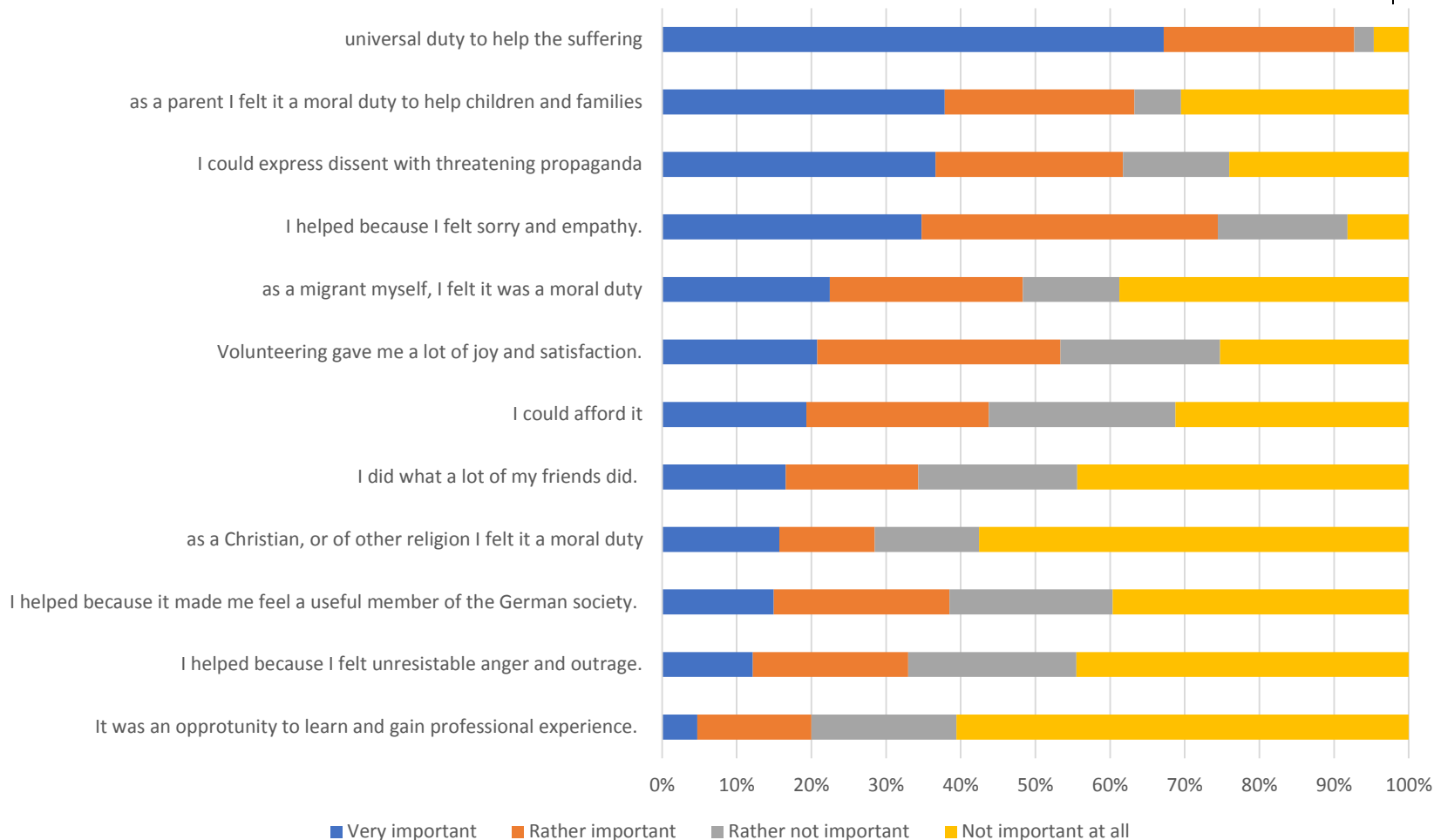
- Nem szabad beengedni őket az országba
- Legfeljebb néhány hónap időtartamra befogadni őket
- Befogadni őket korlátozott időre, amíg a háború tart
- Akár hosszabb időre is befogadni őket
- hiányzó adat

Regressziós modellek

		Önkéntes munkát végzett (28%)	Befogadni a közel-keleti háborúk elől menekülőket korlátozott időre / Akár hosszabb ideig (74%)
Nem			
Korcsoport (ref: kor 55+)	kor 18_24		
	kor 35_44		
	kor 45_54	P	
Iskolai végzettség (ref: posztgraduális)	általános iskola		N
	szakiskola, középiskola		N
	főiskola, egyetem		
	párt pref.: baloldali ellenzéki		P
Pártpreferencia (ref: Fidesz)	párt pref.: jobboldali ellenzéki		
	párt pref.: nem tudja		
	párt pref.: nem szavazna		P
	migrációs mot: gazdasági	N	N
migrációs mot: politikai	P		
migrációs mot: privát			
Munka-iskolai végzettség (ref: teljesen megfelel)	munka-iskolai végzettség: részben megfelel		
	munka-iskolai végzettség: nem felel meg		
	nem dolgozik	P	
Általános változás migráció előtt-után (ref: összességében sokkal jobban megy a sora)	Nem változott vagy rosszabbul megy a sora		N
	Valamivel jobban megy a sora...		

Az önkéntes segítségnyújtás motivációi

Az önkéntesség során születő tudások

<i>Melyik állítás a legtalálhatóbb Önre?</i>	%
A menekültek segítségre szorulnak és ez fontosabb mint a veszélyek	41.8
Lehet ugyan segíteni, de a mi biztonságunk fontosabb	17.3
Nem alakult ki szilárd állásponatom ebben a kérdésben	40.9
<i>Az önkéntesség során milyen véleménye alakult ki a menekültek integrációjáról?</i>	
	%
Megbizonyosodtam, hogy hosszú távon sikerülni fog az integráció	27.9
Megbizonyosodtam, hogy a nehézségek miatt csak átmenetileg lehet befogadni őket	24.0
Nem alakult ki szilárd állásponatom ebben a kérdésben	48.1

Magyarok segítői vagy közvetítői szerepben: élettörténetek és strukturális pozíciók

Félig strukturált interjúk: 15 Németországban élő, magyarországi származású/ személy; Berlin és München, 2017 nyár, ősz; Elemzés: Atlasti;

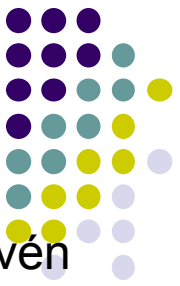
Kérdés: az EU-n belüli migrálóknak az Európán kívülről érkezőkhöz való viszonya: együttműködés/szolidaritás vagy vereseny

1) Magas iskolázottságú, stabil egzisztenciájú, késő Kádár-korban vagy a rendszerváltás után (+Jugoszláv háború) kivándorolt, 50+, nők; a német társadalomba jól integráltak, civilként annak mintáit követik (Patenschaft) v maguk is interkulturális intézményeket működtetnek

2) 25 és 35 közötti, jó német nyelvtudással (német szakos diploma) rendelkező pályakezdők vagy pályamódosítók; a menekülteknek szervezett nyelviskolák tanárai, szakmai és anyagi elismerésük jobb, mint a magyarországi némettanároké, munkaerőpiac pillanatnyi igénye, elképzelhetően átmeneti

3) Szociális ágazatban elhelyezkedett fiatal középkorúak, dolgoztak Magyarországon is (médiában, szociális ágazatban), közéletileg aktívak, kivándorlásuk politikai motivációi + vonzóerő: „értelmes munka”, a munkáltatók perspektívájából köztes pozícióban a segítették és segítők között; Berlin

Elbeszélte éleltapasztalatok közös jellemzői

Interkulturális, transznacionális tapasztalatok

- Magyarországi szocializáció vagy fiatalkori nemzetközi tapasztalatok révén
- Német – magyar kettős kulturális kötődés (származás vagy professzionális)

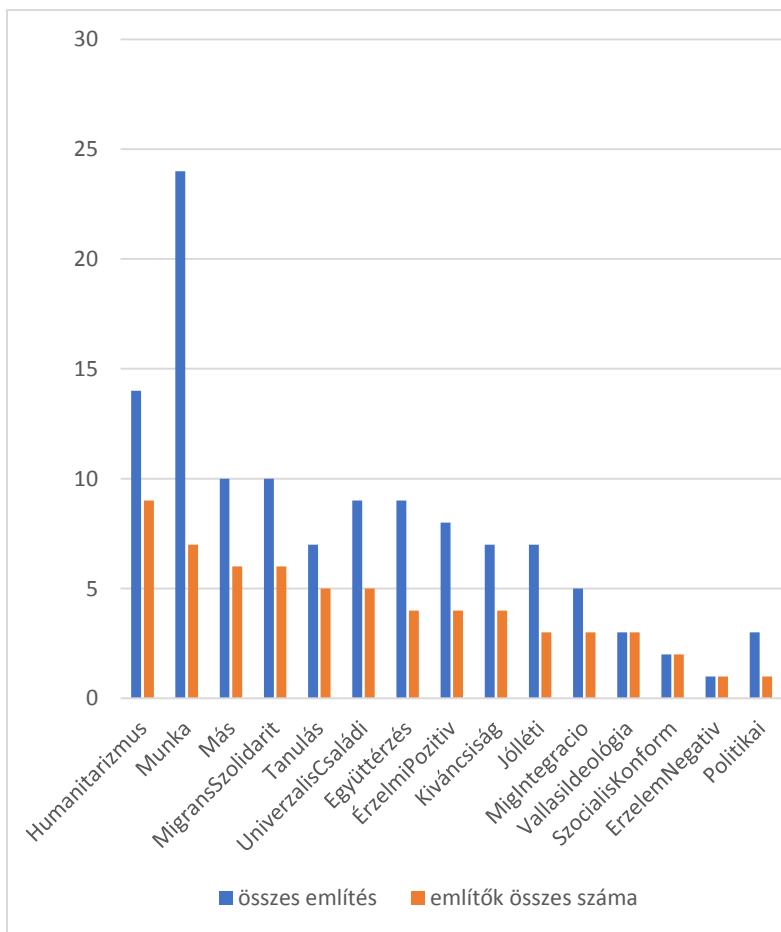
Német társadalomba való integráltság

- A legkorábban kivándorlók beilleszkedtek (német középosztályhoz való kötődés, szakmai vagy családi szálon)
- Berlin multikulturális közegébe integrálódtak, azon túli kapcsolódásaik gyengék, “közvetítői kisebbség” a menekültellátás aktiválja
- Münchenben élők kapcsolatai a többségi társadalom irányába gyengébbek, magyar szervezetekhez erősebbek

Magyarországhoz való kötődés

- Személyes (családi, baráti)
- Érzelmi (honvágy), de késleltetett hazaköltözés
- Magyar közállapotokhoz való viszony (tájékozottak, többségében kritikus, kisebb részben elfogadó)

Segítés motivációi

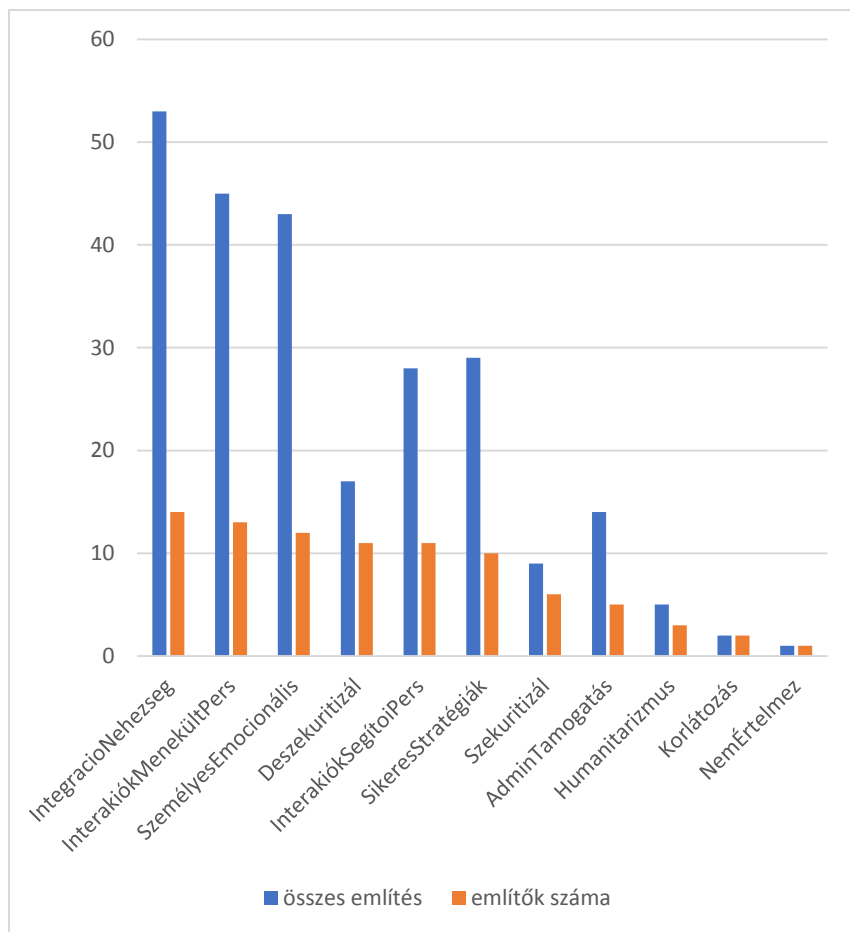

Először nem menekültekkel foglalkoztam, hanem egy nyelviskolában tanítottam. És akkor azt a munkát befejeztem, és hát kellett valami munka. Tehát én nem gondoltam első körben, hogy én most kifejezetten menekültekkel szeretnék foglalkozni, ez a véletlenek összjátéka volt. Tehát ez nem volt egy tudatos döntés, semmiképpen(...) A lét kényszere. Nagyon egyszerű, a lét kényszere. Magyarországról kisemmizve érkeztem, mindenemet elveszítettem, vagyonomat, csak ruháim és a könyveim maradtak meg. Ez egy teljesen tipikus értelmiségi sors Magyarországon. Miután ledoktoráltam a munkámat is elveszítettem.

Én 2015-ben kezdtem, 2015 előtt is foglalkoztam már menekültekkel Berlinben, családgondozó voltam, Magyarországon úgy mondanák, hogy ilyen gyermekjóléti szolgálatnál, ott voltak menekült ügyfeleink, de én 2015-ben tudatosan váltottam át a menekültes szakmára, mert akkor erre nagyon nagy igény volt (...) Olyan is volt, hogy a főnököm is volt menekült volt, akinek nem volt diplomája, szakmai diplomája, de még érettségije sem, csak ebből a világból jött és akkor így átlátta.

És én úgy gondolom, hogy ha az embernek valamije van, a prédikáció erről szólt, hogy a talentumokkal hogy sáfárkodunk, és én úgy gondolom, hogyha az embernek talentumai vannak, fordíthatod úgy, ahogy akarod, szóval ha az embernek ez van, akkor ez valamire kötelez. Éppen ezért én úgy gondoltam, és mind a mai napig úgy gondolom, hogy ha látsz egy olyan helyzetet, ahol te tehetsz valamit, akkor ezt tedd meg. Ha fordul hozzád olyan, akinek segítségre van szüksége, és te tudsz rajta segíteni, akkor azt tedd meg...

Segítés tapasztalata

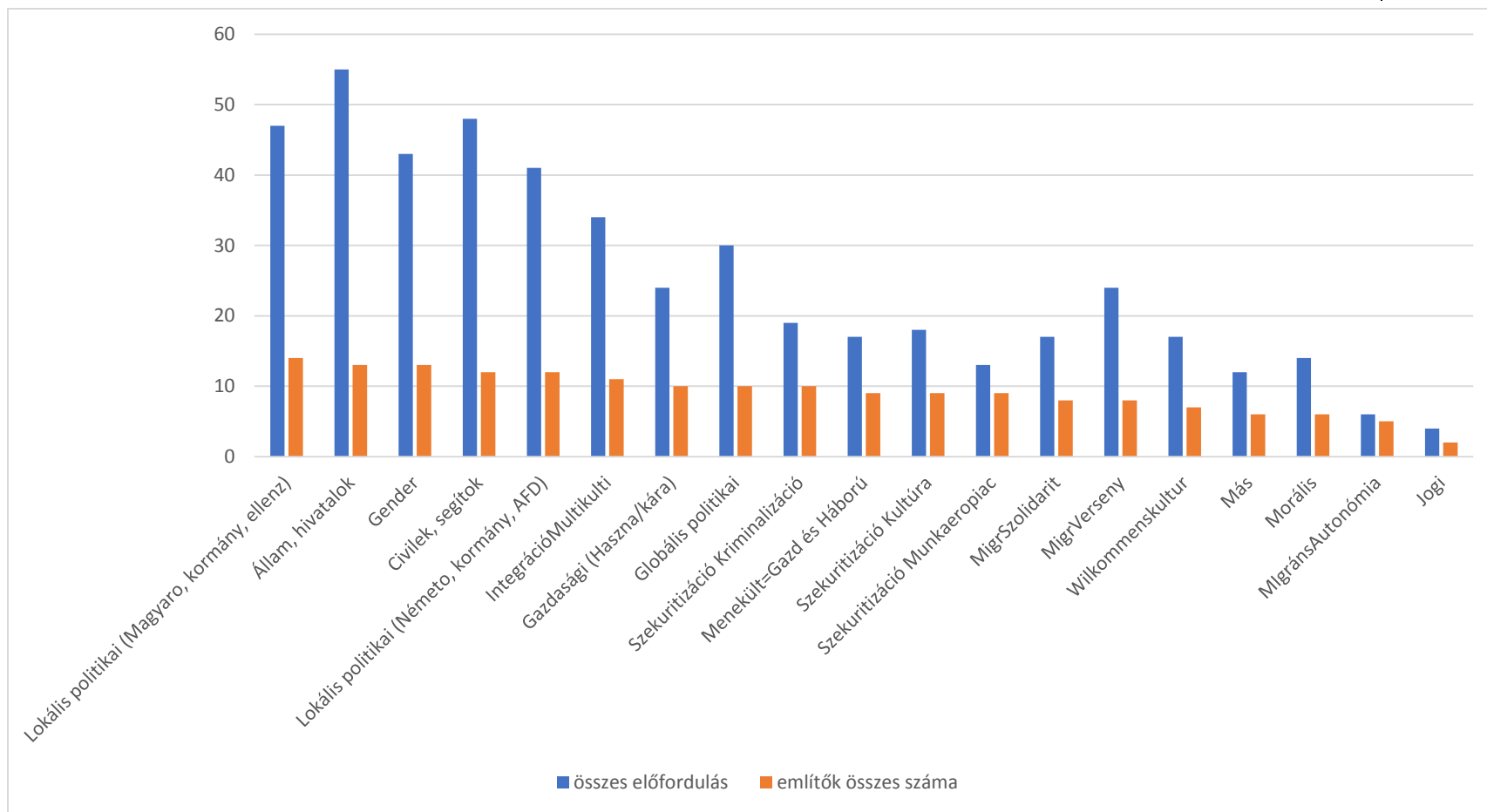

Hát volt olyan csoportom igen, ahol idősebbek voltak, meg hát a tanítványaim révén ismerem a szüleiket is. Van egy csomó család akikhez járok, és látom, meg nagyon soknak segítettem a papírok kitöltésében, meg a Lageso-ba kísértem, meg a Heim-ba kísértem, meg a mindenhova. De hogy pont azok, akik elkezdtek már itt gyökeret eresztetni, és már elindultak..., az a baj, hogy nagyon erős közösségekből jönnek és ott az individuum nem annyira van jelen, hanem a közösség határoz meg, tehát a te szereped, igen a nagy család, és pont elindult egy kicsit úgy az individuum útján, és akkor utána jött a nagycsalád, és az pont nagyon rosszkor húzott vissza nagyon sok embert, ezt láttam.

Mert ott az is volt a feladatomban, hogy kialakítsak egy ilyen poolt. Menekültekből. Alkalmilag fizetett vagy kvázi önkéntes menekültek. Akik valamennyire megérkeztek, és segítsenek a szociális munkásoknak ilyen sport, nyelv, kultúrákövetítés, szabadidős tevékenységek szervezésében. Nagyon rosszul volt megtervezve. Ők azt hitték, hogy akik itt vannak 3 hónapja, azokat majd így integrálják. Nem lehet. Tehát aki a szegénységből, vagy ne adj isten háborús övezetből jön, annak legalább egy év kell, míg megérkezik. Nem lehet elvárni, hogy 3 hónap után elkezdjen németül tanulni. Olyan krízisben vannak még, hogy, ha van családtagjuk az otthoni hazában, akkor amiatt feszengnek.

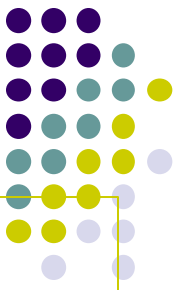

Beszédmódok a migrációról

Diszkusszió.

Migráció és mobilitás kétféle tapasztalat alapján

A menekültekkel fizetett vagy fizetetlen (önkéntes) munka során személyes és rendszeres kapcsolatban álló magyar migránsok figyelme:

- az Európán kívülről érkező menedékkérők egyéni küzdelmeire, ill. sikereire;
- az integráció strukturális nehézségeire irányul

Kilépés a migráció dichotóm látásmódjából (mindenkit beengedni vagy senkit sem)

Migrációs diskurzusukban megjelenik a verseny és a szolidaritás, de nem konstitutív

Szolidaritás: akik Jugoszláviából menekültek, akik államszocializmus idején disszidáltak, akik elismert tagjai a német társadalomnak, és annak mintáit követve jótékonykodnak

Verseny: leginkább az alacsonyabb státuszú és a szociális ellátórendszerből élő másokról való beszédben; interjúalanyaink fölötte érzékelik magukat ennek (státuszkülönbség diaszpórán belül)

Közvetítői pozíció (middleman minority)

Morális, emocionális elemek vannak ugyan a diskurzusban, de nem ez, hanem az intézményes működésre és a politikai aktorokra, pozíciókra (elsősorban magyarországi szekuritizációra, másodsorban németországi állami integrációs és szélsőjobbaldali szegregációs diskurzusra) való reflexió a diskurzus tétje